Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIX. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 29. MAJA (MAY 29), 1936. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 106

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

V kongresu zahtevajo preiskavo vseh tajnih organizacij v Ameriki

Justični department v Washingtonu se tudi zanima za teroristično Črno legijo. Federalni detektivi so informirani, da se ta kontrapart evropskega fašizma razteza čez osemnajst držav. Aretacije črnih legionarjev v Michiganu se nadaljujejo

Washington, D. C., 28. maja.— Kongresnik Dickstein, demokrat iz New Yorka, je včeraj predložil v nižji kongresni zbornici resolucijo, ki določa apropriacijo $100,000 in imenovanje posebnega odseka, kateri naj korenito preišče delovanje Črne legije in "vseh drugih subverzivnih, tajnih in neameriških organizacij" v Združenih državah. Ko bo preiskava končana, naj odsek priporoči zakone proti tem organizacijam.

Washington, D. C., 28. maja.— Justični tajnik Homer Cummings je sinoči poročal, da bo federalni justični department storil vse potrebne korake za sodelovanje pri pobijanju Črne legije in ostalih takih organizacij v Združenih državah. Justični department je bil informiran po federalnih detektivih, da je Črna legija aktivna v petnajstih do osemnajstih državah Unije.

Detroit, Mich., 28. maja. — Legalna mašinerija države Michigana je v polnem razmahu za odkrivanje in tiranje članov Črne legije pred sodišča. Preiskava je v teku v mnogih okrajih in aretacije izsledenih "vitezev mrtvaške glave" so na dnevnem redu. Uprava mestne železnice je včeraj odslovila devet nameščencev, ko je imela dokaze, da so včlanjeni v Črni legiji.

Zaslišanje legionarjev, ki so v zvezi z umorom Charlesa Pooja, je bilo včeraj odloženo na prihodnji torek. Preiskave glede drugih umorov, o katerih policija sumi, da so jih izvršili člani Črne legije, se vrše v mnogih krajih.

V Ohiu se preiskava koncentrira v Toledu, Columbusu in Limi. V zadnjem mestu so "črni vitezi" brez malega kontrolirali lokalni urad za relifna dela in prisilili so vse delojemalce in večino relifnih delavcev v Črno legijo.

Greenov ultimat Lewisovemu odboru

Odbor mora biti razpuščen do 3. junija

Washington, D. C., 28. maja.— William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je včeraj obvestil predsednike osmerih unij, ki vodijo gibanje za industrijski unionizem, da mora biti njihov odbor pod vodstvom Johna L. Lewisa razpuščen do 3. junija. Green pravi, da je to sklep eksekutive AFL.

Lewis je takoj odgovoril Greenu: "Nothing doing!" Odbor za industrijski unionizem ne bo upošteval tega sklepa in ne bo Green iskal kakšen "trouble", bo izzval revolto v Ameriški delavski federaciji.

Pet floridskih mučiteljev hoče nov proces

Bartow, Fla., 28. maja. — Petorica bivših policajev iz Tampe, katera je bila spoznana za krivo ugrabljenja in mučenja treh socialističnih delavcev lanjo jesen, je včeraj po svojem odvetniku zahtevala novo obravnavo, ček, da so "bili pod vplivom pijani in niso vedeli, kaj delajo" . . .

Štirje frančiškani obsojeni v Nemčiji

Vodilni katoliki v Ameriki protestirajo

Berlin, 28. maja. — Nacijske avtoritete so sinoči naznanile, da je bilo več ko polovica izmed 500 menihov, ki žive v dvajsetih samostanih, obtoženih nemoralnosti. To naznanilo je prišlo po obsodbi štirih menihov na obravnavi v Koblencu. Frančiškan Peter Steinhoff je bil obsojen na osem let zapora in odvzetje državljanskih pravic, Wilhelm Schroeder na pet mesecev, dva druga pa na štiri mesece vsak.

Sodnik Koolwyk, ki je izrekel obsodbo, je dejal, da je Steinhoff izvršil najbolj gnusen zločin nad mladino, ki mu je bila izročena v nadzorstvo "in naša dolžost je, da to mladino protektiramo."

Večina menihov, ki so obtoženi nemoralnosti, prihaja iz samostanov v Porenju in Vestfaliji.

New York, 28. maja. — Tukajšnji katoliški veljaki so označili nacijske obdolžitve o nemoralnosti menihov za fabrikacijo. Citirali so članek, ki je bil objavljen v marčevi številki katoliške revije "America", kot evidenco, da so že takrat vedeli, da bodo nacijske avtoritete obtožile menihe nemoralnosti, da se tako ustvari podlaga za novo gonjo proti katolikom v Nemčiji.

Berlin, 28. maja. — Vlada je včeraj suspendirala protestantovski list "Reichsbote", ker je objavil uvodnik, vsebujoč napad na Hansa Kerrla, načelnika departmenta za cerkvene zadeve. Uvodnik je bil zaključen z besedami, "da je sedaj prišla ura, ki zahteva odločno akcijo." Ta list je bil nekdaj glasilo cesarice Viktorije, prve žene kajzerja Viljema.

Linčanje mlade zamorke preprečeno na jugu

Altus, Okla., 28. maja. — Policija je včeraj odbila dva napada na tukajšnjo ječo, v kateri se nahaja 19-letno zamorsko dekle Olivia Garvin, ki je obtožena umora 32-letnega belopoltnega S. E. Harlana. Linčarski napad na ječo je vodila vdova ubitega moža. Zamorska je priznala, da je ustrelila Harlana, toda v silobranu, ko jo je napadel.

Tekstilci zahtevajo zvišanje mezde

New York. — Sto tisoč delavcev, članov organizacije United Textile Workers of America, je zapretilo s stavko, če ne bodo delodajalci pristali na njih zahteve, ki uključujejo zvišanje mezde dvajset odstotkov in znižanje delovnega tedna na 35 ur.

Morganova kontrola industrijskih korporacij

New York. — Nedavna študija je pokazala, da Morganova finančna hiša kontrolira petino bogastva ameriških industrijskih korporacij. Nad 700 korporacij je pod direktno Morganovo dominacijo.

Domače vesti

Slovenski policaj umrl

La Salle, Ill. — Naglo je umrl Frank Mali (Mollie), star 34 let in rojen v Ameriki. Devet in pol leta je vršil službo mestnega policaja in ker je bil poštenjak, si je pridobil ugled med vsemi narodnostmi. Zapušča ženo, otroke, starše in tri brate.

Novice iz Calumeta

Calumet, Mich. — Jos. Long, brat žene Johna Vertina, slovenskega trgovca, je bil zadnje dni ubit pri avtni nesreči. Vozil se je na biciklju in neki avtomobilist ga je podrl. — Avgust Rožič iz Ahmeeka je moral plačati pet dolarjev kazni zaradi prekršenja ribolovskih določb. — Katarina Turk iz Albiona se je poročila s Fincem Johnom Jarvijem. — John Borič, ki je bil dalj časa v zdravstvenem zavodu bratov Mayo v Minnesoti, se je vrnil precej okrevan domov. — Joseph Pleš iz Houghtona je bil obsojen v zapor od enega do treh let, ker ni hotel denarno podpirati svoje družine. — George Hribljan iz Ahmeeka, ki je bil pred kratkim operiran, je ozdravel in se vrnil na delo.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Tovorni avto je do smrti povozil sedemletno Alico Pinčulič, ko je šla v šolo. Zapušča starše, brata in sestro. — Anton Tekavčič in njegova žena Karolina sta odpotovala na obisk v staro domovino.

Nov grob v starem kraju

Kitzville, Minn. — Ignac Musec je prejel vest, da je umrl njegov oče Anton Musec v Dolnjem Logatcu v starosti 90 let. Zapušča dva sinova v Ameriki, v starem kraju pa 84-letno vdovo, sina in hčer.

Komunisti odgovorili papežu v Rimu

Pravijo, da se je rimska cerkev zvezala s fašisti in militaristi

Moskva, 28. maja. — Nedavni napad papeža Pija na komunizem in sovjetsko Rusijo je včeraj izzval uradni odgovor moskovske vlade. Njeno glasilo Izvestija je objavilo članek, v katerem naglaša, da v Rusiji ni nobenega zakona, ki bi se ga lahko smatralo za diskriminacijo proti katoliški cerkvi. Razlikovanje med religijami je tuje politiki sovjetske vlade.

Izvestija je obdolžila katoliško cerkev, da podpira barbarizem fašističnih militaristov. Papežovo izjavo, v kateri je dejal da je fašistična zmaga v Abesiniji "triumf dobrega italijanskega ljudstva," silovito kritizira in dolži papeža, da se vmešava v notranje in zunanje zadeve drugih držav. "Medtem, ko cerkev propagira ljubezen med ljudmi, poglavar te cerkve blagoslavlja brutalno zatiranje narodov," piše sovjetsko glasilo.

"Ko papež izraža silno veselje nad italijansko zmago, ki je bila izvojevana z bombami in strupenimi plini, zaeno pa naglaša, da človeško dostojanstvo in varnost ogražajo sile, ki garantirajo osvoboditev iz materialne in moralne sužnosti, tedaj imamo zadosten dokaz, da se strah prošlosti še vedno skriva za kipi v vatikanskem muzeju," pravi Izvestija.

Stavkovni val se širi po Franciji

Dvanajst ranjenih v spopadu med levičarji in fašisti

Pariz, 28. maja. — Stavke, ki so zadnji torek izbruhnile v pariških predmestjih, so se sedaj razširile na druge province. Iz Toulousa je prišlo poročilo o oklicu stavke v letalski tovarni v Dewoitinu. Upravitelj družbe, ki se je mudil v Parizu, je takoj odpotoval v Dewoitin, kjer se bo pričel pogajati s stavkarji.

Levičarji, člani Ljudske fronte, so včeraj udrli v dvorano v Rouenu, kjer so imeli fašisti svoj shod. Navalu je sledila bitka, v kateri je bilo dvanajst oseb ranjenih; dve sta dobili resne poškodbe, katerim bosta najbrž podlegli.

Stavkovna situacija v pariškem distriktu je nespremenjena. Stavkarji so okupirali tovarni v Nieuportu in Lavallettu in ju še vedno drže. Stavkarji so edina oblast v teh predmestjih.

Levičarske avtoritete v mestih Issy-les-Moulieaux, Malakoff in Clamart so poslale vino in živila delavcem, ki so zastavkali v tovarni Farman kompanije. Rebelni duh stavkarjev je očiten, dasi se zadrže mirno in ne uprizarjajo demonstracij. Podporo imajo tako pri ljudstvu kakor pri avtoritetah, ki odklanjajo intervencijo.

Nepokoj med francoskimi delavci se razširja, odkar so levičarji zmagali pri parlamentarnih volitvah. Delavci vidijo, da imajo sedaj priliko izvojevati svoje zahteve, ki uključujejo zvišanje mezde in skrajšanje delovnika.

V sedanjih stavkah so najbolj prizadete orožna in druge industrije, ki izdelujejo letala in drugo bojno opremo ter municijo. Magnatje, ki kontrolirajo te industrije, ne kažejo dosti odpora in so pripravljeni na pogajanja s stavkarji. Levičarska vlada, ki bo kmalu prišla na krmilo, je že naznanila, da bo podržavila orožno in municijsko industrijo in tega se magnatje boje. To je glavni vzrok, da so pripravljeni sklepati kompromis s stavkarji, ker upajo, da bodo na ta način odvrnili nevarnost podržavljenja.

Carina na uvoz iz Japonske zvišana

Tekstilni tovarnarji na vzhodu bodo želi dobiček

Washington, D. C. — (FP) — Predsednik Roosevelt je naznanil zvišanje carine na uvoz japonskega bombažnega blaga 42 odstotkov, da se tako prikupi tekstilnim tovarnarjem v novoangleških državah, katerih podporo potrebuje v svoji politični kampanji. Ta Rooseveltova poteza je bila narejena na račun odjemalcev bombažnega blaga, ki bodo morali plačevati višje cene in pridelovalcev bombaža v južnih državah.

Bombažno blago, ki prihaja v Ameriko z Japonske, predstavlja manj ko dva odstotka vsega japonskega izvoza v druge države. Tu napovedujejo, da se bo Japonska maščevala zaradi drastičnega zvišanja carine na bombažno blago. V Ameriki bo naročala manj surovega bombaža, ki ga potrebuje pri izdelovanju blaga. Koristi od zvišane carine bodo imeli le tekstilni tovarnarji, ki bodo lahko zvišali ceno bombažnim izdelkom sedaj, ko japonska bombažna industrija ne bo mogla konkurirati z njimi na ameriških tržiščih.

Rooseveltova akcija je sledila naznanilu japonskih vladnih uradnikov, da ne morejo kontrolirati izvoza bombažnega blaga v Ameriko in druge države, in polomu "gentlemantskega dogovora." Podvzeta je bila v času, ko se državni department trudi, da zniža carinske zidove, ki ovirajo mednarodno trgovino.

VELIK STAVKOVNI VAL ZAJEL ZDRUŽENE DRŽAVE

Delavske stavke v devetnajstih državah

TU IN TAM KONFLIKT S POLICIJO

Washington, D. C., 28. maja.— Val stavkujočih delavcev se danes razteza preko 19 držav. Na stavkovni fronti je okrog 50,000 delavcev. To število pa dnevno narašča, kajti izbruh novih stavk je na dnevnem redu.

Nepopolni seznam delavskih stavkovnih gibanj po Združenih državah je sledeči:

New York. — Stavka 6000 delavcev v tovarnah za pisalne stroje v Syracusu. Stavkarji so postavili straže okrog Remingtonovih tovarn, ko so lastniki dobili 400 stavkokazov. V Remingtonovih tovarnah v drugih mestih New Yorka, v Ohiu in Connecticutu je zastavkalo 4300 delavcev. — Dalje stavkajo v mestu New Yorku brivski pomočniki in pristaniščni delavci.

Lewiston, Me. — Stavka nameščencev ulične železnice. Promet te železnice je popolnoma ustavljen.

Cambridge, Mass. — Tu stavkajo vozniki avtotrukov. Stavkarjem na piketni črti pomagata tudi miss Vera du Pont, sestričina municijskega magnata du Ponta in George Burroughs, bližnji sorodnik bivšega predsednika Coolidgeja.

Dallas, Tex. — Petsto taksiskih šoferjev je zastavkalo.

Arkansas. — 3000 najemninskih farmarjev.

California. — Tisoč delavcev na poljih zelenjave in 300 ladjedelcev.

Oregon. — 600 šumskih delavcev.

Washington. — Tisoč šumskih in lesnih delavcev.

Ohio. — 5500 delavcev v jeklarskih tovarnah v Porthsmouthu.

Pennsylvania. — Okrog 5000 delavcev v raznih industrijah.

Massachusetts. — 3000 delavcev v raznih industrijah.

South Dakota. — Tristo mesarskih delavcev v Sioux Fallsud.

Nebraska. — Sto cestnih delavcev.

Vermont. — Dvesto kamnosekov pri Rutlandu.

Chicago, Ill. — V sredo je tu zastavkalo 3000 delavcev na postajah avtotrukov, ki prekladajo tovor. Delavci zahtevajo zvišanje mezde.

Petorke stare dve leti; velika proslava

Callander, Ont., Kanada, 28. maja. — Dionnove petorke so danes izpolnile dve leti. Proslava rojstnega dneva peterih sestric, edinih na svetu, se je izvršila z velikimi ceremonijami in radioprogramom na njihovem domu in pod vodstvom dr. Daffoeja, glavnega skrbnika petork, toda oče in mati nista bila navzoča. Spet sta uprizorila "štrajk" v znak protesta proti državni kontroli njunih hčerk. Petorke so bile edine, ki se niso zmenile za festival, čeprav so prejele nešteto brzojavnih čestitk in daril iz vseh krajev sveta. Imele so pet velikih kejkov z dvema svečicama na vsakem, ali pecivo bodo pojedli drugi. Deklice zdaj veselo tekajo sem in tja, govore nekaj francoskih besed in vsakogar pozdravijo v francoščini "Poglejte nas!"

Britske čete zatirajo arabsko vstajo

Policija mobilizirana, da se zaščiti židovska lastnina

Jeruzalem, 28. maja. — Angleške avtoritete so v naglici mobilizirale močno vojaško in policijsko silo, da ustavi arabske napade na židovske naselbine v Palestini. V hajfsko pristanišče je včeraj dospela tudi angleška bojna ladja "Barham" pod poveljništvom podadmirala Pounda, bataljon angleškega vojaštva pa je odrinil iz Kaira, Egipt, v Palestino, kjer ima Anglija največjo oboroženo silo od svetovne vojne. Močni vojaški in policijski oddelki so bili poslani v več naselbin, v katerih arabski rebeli udirajo v židovske trgovine in uničujejo lastnino.

Vojaška vlada je na krmilu v Jeruzalemu in v vseh drugih večjih palestinskih mestih. Govorice se širijo, da bodo avtoritete prisiljene razglasiti obsedno stanje, če ne bodo spopadi med židi in Arabci prenehali. Delno obsedno stanje je že v veljavi v Jafi, Ebalu, Kani, Hatikvahu, Samariji, Esdraleonu in Akru. V Jafi je bilo včeraj vrženih večje število bomb. Angleške avtoritete v tem mestu, v katerem tvorijo večino Arabci, so poslale večje število židovskih družin v mesto Tel-Aviv, ker se je pojavila nevarnost novih izgredov.

Terorizem in izgredi v zvezi z arabsko stavko civilne nepokorščine imajo že značaj odprte revolte. Arabski nacionalisti zahtevajo ustanovitev naseljevanja židov v Palestini in prodajanja zemlje židom.

Uradno poročilo se glasi, da je bilo že 48 oseb ubitih in 331 ranjenih od 29. aprila, ko je izbruhnila civilna vojna, 969 Arabcev in židov pa je bilo aretiranih. Policija je uvedla hišno preiskavo v mnogih arabskih vaseh in zasegla je veliko zalogo orožja in municije.

Coughlin se vrgel v boj za burbonce

Roosevelta ne bo podpiral, ker "sili v socializem"

New York, 28. maja. — "Father" Coughlin, znani radiopridigar in vodja Unije za socialno pravico, je včeraj brzojavno informiral časopis The New York Sun, da bo pri letošnji predsedniški volilni kampanji podpiral kandidata republikanske stranke, ako republikanci postavijo "pravega kandidata". Kansaški governer Landon ni pravi kandidat in on ga ne bo podpiral.

Coughlin je v istem telegramu ostro napadel Roosevelta in New Deal, ki "vodi Ameriko v birokracijo, nekontrolirano inflacijo, diktaturo in ekstremni socializem".

Coughlin pravi, če republikanci ne nominirajo "pravega" kandidata, katerega bi on lahko podpiral, tedaj se bo njegova Unija za socialno pravico koncentrirala le za izvolitev "pravih" kongresnikov in senatorjev.

"Queen Mary" na deviški plovbi v Ameriko

Southampton, Anglija, 28. maja. — Queen Mary, novi parnik Cunard linije, je včeraj odrinil na prvi plovbi proti New Yorku. Na parniku je 2140 potnikov in posadka šteje 1200 oseb. Brzina ladje se računa na 33 morskih milj in če bo plula s to brzino brez prestanka, bo posekala francoski parnik Normandie, ki je danes najhitrejši parnik na svetu.

MUSSOLINI ZAHTEVA PREKLIC LIGINIH SANKCIJ

Dokler se to ne zgodi, ne bo zadovoljstva v Italiji

REFORMIRANJE LIGE NARODOV

London, 28. maja. — Diktator Mussolini je imel včeraj razgovor z rimskim poročevalcem londonskega lista "Daily Telegraph", v katerem je ponovno poudaril, da Italija želi mir. "Preklic ekonomskih sankcij bo omogočil Italiji vstop v vrsto zadovoljnih držav," je bil Mussolinijev odgovor na vprašanje poročevalca, če je rimsko cesarstvo postalo dejstvo z aneksijo Abesinije.

Glede italijanske dominacije Albanije, ki je alarmirala Jugoslavijo in Grčijo, je Mussolini dejal, da bo Italija še nadalje protektirala neodvisnost te male državice, "ki ima že stoletja prijateljske odnošaje z nami."

Mussolini ni dal direktnega odgovora, kakšno politiko bo Italija vodila, da se ustvari podlaga za restavriranje zaupanja med Italijo in državami ob Sredozemskem morju. "V sedanjih okolnostih in dokler ne bo bojkotna akcija preklicana ne bo Italija podvzela nobenega koraka glede sklenitve dogovora s temi državami", je rekel Mussolini. "Kakor hitro bodo sankcije umaknjene, bomo posvetili temu problemu vso pozornost, kajti mi želimo sporazum v interesu miru."

Na vprašanje, kaj se bo zgodilo z močno oboroženo silo, ki jo ima Italija v Libiji, je diktator dejal, da ta sila ni tako velika kakor nekateri domnevajo, toda ostala bo tam, dokler se ne ublaži napetost v državah ob Sredozemskem morju. Ta sila bo pozvana domov kakor hitro bo Velika Britanija umaknila svoje bojne ladje s Sredozemskega morja. On je zanikal, da namerava Italija mobilizirati armado zamorcev v Afriki, ker lahko mobilizira armado osem milijonov mož doma. "Mi ne potrebujemo armade črncev ne v Afriki niti v Evropi", je dejal Mussolini.

Dalje je rekel, da je Italija za pričetek razgovorov s Francijo in Veliko Britanijo, ki naj bi usoglasili njihove ekonomske interese v Afriki, zaeno pa je poudaril potrebo sporazuma med Italijo in Anglijo. Glede Lige narodov je Mussolini dejal, da jo je treba reformirati, da bo lahko nadaljevala s svojimi funkcijami. Ako se to ne bo zgodilo, bo Italija prisiljena izstopiti iz Lige narodov.

Lord Cranbone, podminister za zunanje zadeve, je naznanil, da je bil angleški poslanik v Rimu instruiran, naj vpraša italijansko vlado, zakaj so italijanske militaristične avtoritete izgnale M. L. Steera, poročevalca londonskega lista "Times", iz Abesinije.

Jeklarski trust bo zvišal cene produktom

Youngstown, O. — U. S. Steel korporacija ne da ničesar kot darilo, če ji ni zagotovljeno povračilo. Nedavno je naznanila, da bodo vsi njeni delavci dobili poletne počitnice s plačo, kar se je smatralo za koncesijo delavcem, med katerimi dobiva unijsko gibanje čim dalje več pristašev. Te počitnice bodo morali financirati odjemalci jeklarskih produktov, ki bodo morali plačevati višje cene. "Porast cen bo tako velika, da bo krila izdatke v zvezi s plačanimi počitnicami, ki jih bodo deležni delavci," je rekel Benjamin F. Fairless, predsednik Carnegie Illinois Steel Corp., podružnice jeklarskega trusta.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (članki, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, da je pri.ožil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned if sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Vsakega nekaj

Jugoslavija, ki je ekonomsko in finančno tesno privezana na Francijo, to se pravi na kapital Francije, je danes v škripcih. Francija je dobila radikalno vlado, katera ne bo imela simpatij z reakcionarji, ki so na krmilu v Belgradu. Francoski socialisti, ki bodo imeli glavno besedo v Franciji in kateri so zadnja leta ogorčeno kritizirali diktaturo in politične persekucije v Jugoslaviji, bodo nedvomno zahtevali drastične reforme od belgrajskega režima, če si bo ta režim hotel ohraniti prijateljstvo Francije.

• • •

Kadar rudarji v ameriških premogovnikih zastavkajo, tedaj "ovirajo meddržavno trgovino" in federalno sodišče izda injunkcijo proti stavkarjem. Kadar pa kongres sprejme zakon za preprečenje konfliktov v industriji mehkega premoga z mirnim izravnavanjem mezdnih sporov, tedaj je tak zakon—neustaven, ker "ovira pravice posameznih držav." Z drugimi besedami: kadar je treba zdrobiti stavko rudarjev, je premog FEDERALNA zadeva, če pa federalna vlada skuša regulirati mezde in delovne ure rudarjev, tedaj je premog DRŽAVNA zadeva! Vedno je tako, da je prav magnatom premoga!

• • •

Žena predsednika Rsosevelta, ki je znana kot velika humanitarka in socialna reformatorka, je pred kratkim ob priliki "materinega dneva" rekla: "V vseh ameriških vojnah od razglašenja neodvisnosti Združenih držav je bilo 244,000 vojakov ubitih v bitkah, dočim je v zadnjih 25 letih 375,000 ameriških mater umrlo za porodom. Vsako leto umre okrog 15,000 Američank za porodom. Polovica teh smrtnih slučajev se bi lahko preprečila s pravilno zdravniško pomočjo. Čas je že, da Amerika malo bolj skrbi za matere poleg tega, da jim enkrat v letu pokloni rože in lepe čestitke." —Mrs. Roosevelt je izrekla silno resnico, kateri ni treba ničesar dodati.

• • •

Newyorški kongresnik William I. Sirovich, ki bo menda slovanski žid, kar pa nič ne pomeni, je pred nekaj dnevi predlagal v nižji kongresni zbornici imenovanje odseka za študiranje pridružitve Kanade Združenim državam. Kanadčani vsekakor razumejo šalo in zato se ni bati, da bi smatrali Sirovichev predlog za afront. Kanada, ki je neodvisna in avtonomna enota britanskega imperija, je v marsičem boljša demokracija kakor naša republika; tam so že davno rešili nekatere probleme v splošno zadovoljstvo, ki so v Združenih državah še vedno boleč trn v peti. Najmanjšega dvoma ni, da Kanada ostane, kakršna je, dokler bo obstala Velika Britanija. Ako se pa kdaj v bodočnosti hoče združiti z našo republiko —katera pa bo morala biti prej radikalno reformirana—naj pride iniciativa za združitev od Kanade same, ne od Združenih držav. To je naše mnenje.

• • •

V Rio de Janeiru, Brazilija, je dnevnik "Diario Noite" zadnji teden čisto resno objavil sliko Bruna Richarda Hauptmanna, pod katero je čisto resno zapisal: "To je duh B. R. Hauptmanna," v zvezi s to sliko je pa čisto resno poročal, da je Hauptmannov "duh" govoril s špiritističnim medijem in mu zaupal, da je res ugrabil Lindberghovega otroka. Hauptmannov "duh" je torej odvandral v Južno Ameriko, v Brazilijo, in tamkaj se je "izpovedal," namesto da bi bil to storil v Ameriki ali Nemčiji! Nič čudnega, da so v Braziliji "revolucije" na dnevnem redu, ko pa vpliven dnevnik take otročarije resno poroča v zavesti, da je tamkaj na milijone ljudi, ki radi verjamejo še večje bedastoče. Živela špiritistična farbarija!

• • •

Strupeno praznoverje je silno poraslo v letih depresije tudi v Ameriki in po Evropi. Žalosten je ta pojav, toda razumeti ga je treba in takoj izgubi vsak efekt na razsodnega človeka. Nič manj žalostno je dejstvo, da je organizirano praznoverje zajelo tudi nekatere naše stare naseljence, ki so v svojih mladih letih storili veliko dobrega za svobodno misel in napredek med nami v Ameriki. Ali vse to nas ne sme prav nič oplašiti. To so obupani posamezniki, ki danes ne predstavljajo nikogar več, nobene organizacije, čeprav bi bili še tako številni, kar pa niso. Ne ozirajmo se torej na njihovo blebetanje! Preboleli smo že marsikaj in preboleli bomo tudi sedanjo strašno depresijo na vsej črti!

Glasovi iz naselbin

Aktivnosti pri SND

Detroit, Mich.—Kakor je že bilo poročano, je organizacija Slovenski narodni dom zadnjo jesen kupila poslopje, ki se sedaj nekoliko predeluje, da bo bolj odgovarjalo našim potrebam.

Baš sedaj je precej živahno okrog tega poslopja. Gospodarski odbor se trudi, da uredi kolikor najbolj mogoče dobro z malimi sredstvi, ki jih ima na razpolago. Pričakuje se, da bodo z deli do 30. maja gotovi.

Veselični odbor se energično pripravlja na otvoritev prostorov. Kdaj bo ta otvoritev, bo poročano pozneje.

Redna seja ženskega kluba se vrši 28. maja zvečer. Ta klub je prispeval $500 za izboljšanje domovih prostorov. Za kuhinjo bodo one nabavile vse, kar je potrebno. O tem ženskem odseku SND se bi dalo mnogo napisati, kajti izvršil je že obilo hvalevrednega dela. Glede tega pa bom kratek. Rečem le toliko, da pri SND je ta odsek pokazal, da ženska res drži tri ogle hiše.

Moški klub, ki je tudi odsek SND, se je organiziral pred enim letom. Ta odsek si je nadel nalogo, da podpira dom finančno ter da skrbi za linence, kolikor je to potrebno.

Izredna seja tega kluba se bo vršila 1. junija ob 8. zvečer v domovih prostorih. Važno! Udeležite se vsi in pripeljite nove člane!

Polletna seja delničarjev se bo vršila 7. junija ob 2. popoldne. Onim, ki so zaostali s plačevanjem na delnice, se naznanja, da sedanja pravila določajo, da vsaka delnica mora biti plačana v teku enega leta. Ako želite ostati delničar, se prijavite takoj tajniku doma, ali pa vsaj na delničarski seji v juniju. Sedaj se še lahko popravi, potem bo prepozno.

Math Urbas, zapis. in taj. moškega kluba SND.

Prvi piknik v sezoni

Gowanda, N. Y.—Prihajajo zopet gorkejši dnevi in zapustiti bo treba naše dvorane ter iskati prostora v naravi za naše zabave, četudi "v potu svojega obraza."

Ker niso prostori, kjer smo obdržavali piknike prejšnja leta, več odgovarjali za to, je bilo treba mnogo predelave. Pod skrbnim vodstvom Louis Klančerja in Lourence Andolška ter pridnih rok naših rojakov se je to tudi izvedlo. Iztrebilo se je vse ničvredno drevje ter posadilo novo. Zgradil se je novi pod za plesalce s streho, da nam ne bo treba takoj bežati, če nam začno nagajati vremenski bogovi, in razne druge popravke, tako da imamo sedaj tukajšnji Slovenci in edini v naselbini eden najbolj privlačnih in najboljših prostorov za slične prireditve. In to samo eno miljo iz naselbine, kamor je vsakemu mogoče priti, četudi nima avta, da bi se vozil.

Vsa ta popravila so pa stala tudi precej denarja. Ker so pri tem delu sodelovala vsa tukajšnja podporna društva in Slovenski dom, so sklenila, da se priredi skupni piknik na 31. maja za pokritje stroškov. Da bi vsa društva in dom priredila kaj sličnega v naselbini, se do letos še ni pripetilo. Radi tega se poziva vse članstvo društev in delničarji doma, naj nikar ne prezrejo tega dneva ter se 100% udeleže te prireditve. Tu ne gre za prebitek enega ali drugega društva ali doma. To je skupna stvar. To bo, kakor bi lahko rekli—"Dan gowandskih Slovencev."

Rojaki in rojakinje, bratje in sestre! Zgradili ste si lep prostor, sedaj imate pa priliko, da pokažete drugorodcem koliko se lahko naredi z malimi prispevki od vsakega, ako se udeležite piknika 31. maja. Ne bo vas stalo veliko, saj ne more nihče diktirati, koliko naj potroši za svoje razvedrilo, vstopnina pa je prosta. Na razpolago bo pijače in jedače, tudi čevlje si lahko kdo raztrže, če se želi zavrteti na novem plesišču. Nič zato, saj izdelujete usnje v naselbini in bo več dela (pa menda manj plače).

Še enkrat se uljudno vabi vse občinstvo od blizu in daleč. Kolikor razmere dopuščajo, naj pride ter se pozabava v prijazni naravi na "dan gowandskih Slovencev."

Na veselo svidenje!

Za pripravljalni odbor
John Matekovich, 728.

Na oddihu pri farmarjih

Pittsburgh, Pa.—Kakor sem včeraj omenil, sem se podal na oddih na farme. To pa še ne pomeni, da sem nehal agitirati za Prosveto. Baš obratno: kar naprej pridno agitiram za nove naročnike. Posrečilo se mi je pridobiti kar tri nove naročnike, medtem pa z veseljem prejemam vabila na piknike in veselice in vabila na domače ali hišne zabave. Te zadnje se kar vrstijo. Največ so godovanja mojih starih prijateljev, ki so raztrešeni po raznih krajih Pennove dežele.

To pa še ni vse. Prejemam tudi raznovrstne pritožbe, četudi nisem predsednik gl. porotnega odseka. Majhne pritožbice rešujem kar sam na svojo pest po svoji najboljši previdnosti v zadovoljstvo naših zvestih naročnikov. Pritožbe, ki spadajo na višjo inštanco, kakor pravijo, well, teh se pa ne dotikam. Odpošljem jih naravnost in brez vsakega obotavljanja na pristojno mesto.

Oni dan se je pritožila farmarica s Treveskina. Piše, da me je v svojem dopisu povabila, naj pridem in mi bo moje staro zobovje nadomestila s prašičjim. Ker se pod dopisom ni podpisala niti ni navedla društvene številke, je dopis smuknil v predalček, kjer čaka odrešenja. Od zadnje konvencije naprej namreč zahtevajo pravila SNPJ, da se mora vsak dopisnik pod podpis podpisati v listu, navesti pa mora tudi številko svojega društva, če je član SNPJ. Ako ni, se mora le podpisati. Vsak dopis, ki kritizira ali omenja druge rojake, mora biti podpisan. Tako govorijo pravila. Uredništvo se mora tega držati—vsaj do prihodnje konvencije, katera bo, upam, odpravila to določbo. Mnogi bi radi pisali, ne da bi koga napadali, pa iz gotovih razlogov svojega imena nočejo objaviti v listu.

Na 22. maja sem posetil rojake v farmarski naselbini Midway. Tam v bližini živi okrog deset farmarjev in skoro vsi so naročeni na Prosveto. Obiskal sem tudi slovensko farmarico na Oakdalu. Ga. Frances Mautz ima tri člane družine pri SNPJ. Že pred več leti sem jo pridobil, da se je naročila na dnevnik Prosveto. Naročnino je že spet ponovila. Takoj po mojem prihodu me ni pozabila vprašati, če sem že večerjal in brž mi je pripravila okusno večerjo, v papir pa mi je zavila par okusnih klobas, da si bom lahko med potjo rebra podprl. Njena hčerka me je v lepi slovenščini vprašala, kam sem namenjen. Povedal sem ji, da nameravam obiskati slovensko farmarico na Treveskinu in mladenka se je ponudila, da me ona pelje tja z avtom. To vabilo sem hvaležno sprejel. Ta hčerka ge. Mautzeve že več let poučuje na lokalni šoli, je izobražena mladenka in govori lepo slovenščino. Med potjo sva se pogovarjala o marsičem in razvidel sem, da je nadarjeno dekle. Če se bo pri SNPJ ustanovila svobodnomiselna ali delavska šola, bi ona prav prišla kot učna moč.

Napisal bi še marsikaj, pa sem baškar prejel vabilo iz Pittsburgha, naj gotovo pridem na godovanje. Upam, da me moji zobje ne bodo preveč ovirali pri zauživanju dobrot slovenske kuhinje ter da bom imel obilo zabave z rojaki in oni z menoj. Če drugega ne bom mogel zaužiti, bom pa kislo mleko grizel. Kakor vidite, jaz zlepa ne obupam nad mojimi osebnimi nedostatki in telesnimi hibami. H koncu se iskreno zahvaljujem vsem, ki sem jih obiskal in ki so mi šli na roko.

Anton Zidanšek,
zastopnik.

—Federated Pictures.

John Smith, načelnik policijskega departmenta v Detroitu, pojasnjuje svojemu prijatelju operiranje strojnice novega tipa.

O tem in onem

Dillonvale, O.—Ker baš pošiljam naročnino na dnevnik Prosveto, ki je zame največje vrednosti radi njegovega bogatega gradiva in raznovrstnega štiva v naprednem duhu, bom napisal par vrstic v zahvalo onim dopisovalcem, ki so opisali svoje spomine iz svetovne vojne.

To mi je bilo v največje veselje, namreč omenjeni opisi iz vojne, kadar sem prejel Prosveto v roke. Čital sem, kako so trpeli in koliko so prestali. Pa zakaj? Kaj so dobili, kaj so dosegli? Na frontah so stradali, po končanem svetovnem klanju pa so morali s trebuhom za kruhom križem sveta. Kar jih je ostalo v stari domovini na Primorskem, jih italijanski fašisti preganjajo kakor največje razbojnike. Mnogo slovenskih fantov in mož je dalo svoje življenje v svetovni vojni. Prišlo je premirje in sledila je sužnost za vse one, ki so prišli pod Italijo in njen fašizem.

Tukajšnje delavske razmere so od muh. V nekaterih krajih so malo boljše, v drugih slabše, torej so razmere raznolične. Hana Coal Co. obratuje s polno paro kar na dva šihta. Toda dela se ne more dobiti. S par drugimi hodim povpraševat za delo že od 18. marca, a vse zaman. Nikomur ne svetujem, da bi sem prišel za delom, ker ga ni, poleg tega pa je tukaj dovolj ljudi brez dela, dasi bi radi delali. Majhne majne malo obratujejo. Rov, v katerem sem delal, počiva od 14. marca t. l., ostali pa delajo le toliko, da se v njih zasluži za tobak in štruco kruha—po dva in tri dni na teden.

Frank Oblak.

Zavajalno časopisje

Milwaukee, Wis. — Hearstovo časopisje prinaša na kupe zavijanj in neresnic proti delavskemu gibanju. Njegovim listom je vsem komunistično, kar je delavskega. Hearst nastopa prav po fašistično. Svoje delavce izkorišča in kapitalistom pomaga, da še naprej izžemajo iz delavcev njihove moči pod slabimi razmerami in skrajno nizkimi mezdami.

Časopisje magnata Hearsta je preplavilo deželo s protidelavsko propagando. Dnevno raznaša neresnične vesti in zavaja. Noben zaveden delavec ne bi smel čitati tega časopisja, izvzemši le v informativne svrhe, da vidi, kako to časopisje zavija dejstva. Strašno vpije proti novemu "dealu," dasi ni Rooseveltov novi "deal" prav nič radikalen. Hearst se boji, da mu bo vlada naložila davke na njegove prigrabljene milijone. To je vse. Bogatini se otepajo na vse načine, da se otresejo nadležnega davka. Oni hočejo, da se obremeni ubogo ljudstvo. Toda kako naj se nekaj vzame tam, kjer ni? Tega se ne more storiti. Vlada, pa naj bo republikanska ali demokratska, bo prisiljena pritisniti na vladajoči razred magnatov z davki. Druge poti ni.

Delavstvo mora čitati svoje delavske liste, da spregleda, da bo na volilni dan volilo za svoje kandidate in svoje delavske interese. Čas je že, da delavstvo spregleda in se zbudi. Čas prihaja, ko bo delavstvo moralo vzeti v svoje roke vso odgovornost, ki mu gre. Bodočnost je delavska, toda za to delo se je treba pripraviti.

Frank Slana, 16.

Dobro in slabo štivo

Helper, Utah.—Nekoč sem delal v mestecu Monroe, Michigan, v papirnici. Tam so bili na razpolago razni listi, revije in knjige, da so delavci lahko čitali kolikor so hoteli. Te prilike sem se poslužil v prostem času tudi jaz. Čital sem članke o Rusiji. Nekateri so sedanji sistem v Rusiji hvalili, drugi so ga grajali.

Človek, ki čita razne članke, lahko sam presoja in tehta, kaj je resnice na vsem tem. Seveda je treba čitati kritično, drugače ne gre. Čitatelj ne sme vzeti in sprejeti vsega za resnico kar je napisano v takih člankih. Kajti pretirava se tako v hvali kakor v graji. Razumen delavec bo čital z razumom. Presojal bo in premišljal in naredil sam svoje zaključke. Ako kdo opisuje to ali ono deželo v rožnati luči, da je vse lepo in nebeško, ni mogoče verjeti. Tako ne smemo tudi verjeti, če nam kdo pravi, da je recimo v Rusiji vse slabo. Nebes na zemlji ni nikjer. Razmere v nekaterih deželah so pa mnogo boljše kot v drugih. To velja za demokratične in napol demokratične dežele. V fašističnih deželah je pa tako, da se vse ravna po ukazu in nihče ne sme ugovarjati, nihče kritizirati.

Čim več človek čita, tem bolje. Toda čitati mora napredne knjige in časopise. Le tedaj ne zapravlja svojega časa. Čitanje nazadnjaškega in verskega časopisja je potrata časa. Ne samo to: je zastrupljanje možgan. Osvobojenje delavstva je v delavstvu samem in delavska izobrazba je ključ do te osvoboditve.

Frank Kroll.

—Federated Pictures.

Slika kaže delavce pri gradnji jeza ob reki Columbia v državi Washington.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Mravlje—poljedelke

Žuželke, ki se družijo v države, so eden n zanimivejših problemov živalskega sveta njih socialna struktura, čudovito sodelova vseh posameznikov v skupne namene, pre neča opazovalca tem bolj, ker mu je težko p movati to sodelovanje. Posebno med mr ljami naletimo na najbolj čudne državne tv be, ki gredo v svojem razvoju prilično smislu človeškega kulturnega razvoja. Naj vo gre za države roparskih živali, ki ple vire hrane, ki se jim ponujajo v naravi. Pot prehajajo živali na "živinorejo" in kon vzgajajo na najvišji stopnji poljedelstvo vseh pravilih.

Najpomembnejša med vrstami poljedel mravelj je južnoameriška listna mravlja. Ž v ogromnih državah, ki obsegajo često na milijone živali in gradi velikanska gnezda, ki gajo včasih v globino desetih metrov. Živ same so si med sabo po velikosti različne zdi se, da ima vsak razred po velikosti z določen "poklic" v državi. Večje živali od jajo iz gnezda, plezajo na drevesa, ki mor biti vedno v bližini teh gnezd in režejo tam ste. Listi, ki padajo na tla, se režejo potem majhne kosce in spravljajo v gnezda. T jih še bolj zmanjšajo in rabijo potem kot "t za poljedelstvo, namreč za glive, ki jih mravlje gojijo.

Južnoameriška listna mravlja živi samo teh gliv, ki si jih sama goji v svojih podzem skih dvoranah. Listi oddajajo svoje hrani snovi glive in ko teh snovi nimajo več, spravljajo v posebne stanice v plasti. Gl same, ki rasejo v kolonijah na listih, goj najmanjše mravlje. In tako jih gojijo! Či jo jih plevela in jih obrezujejo, da ne mor dozoreti do plodu. Tako je mogoče, da z nost še danes ne ve, za katero vrsto glive p za prav gre. Zdi se samo, da gre za "kultur rastlino" mravelj, ki izven gnezd sploh uspe in ki so si jo mravlje same vzgojile.

Povedati pa je treba, da je ta južnoame ška mravlja navzlic svojemu miroljubne kmečkemu opravilu ena največjih škodlj človeškega poljedelstva. Ker ji obdelana gozdnih robeh i. t. d. prožijo najugodnejše i ljenjske pogoje, sledi namreč vedno prodi nju človeške kulture v divjino in uničuje kulturno rastlinstvo. Ta škoda je ogrom če pomislimo, da se živalica plodi v neverj nih množinah, v takšnih množinah, da ne pravijo niti strupeni plini in drugi nasilni p pomočki ničesar proti njenemu številu. proti tej škodljivki je eden najvažnejših p blemov južnoameriškega poljedelstva.

Svet leti narazen

Sloviti ameriški astronom prof. dr. Mil L. Humason je odkril spiralno meglenico, drvi s tolikšno hitrostjo skozi vesoljstvo, da mogla v eni sami sekundi obkrožiti zemi To svetovje hiti skozi neskončnost z brzino milijonov km na uro, torej nekako sedemk počasneje od svetlobnih žarkov. Doslej ni vedeli, da more takšno telo sploh razvijati t šno brzino. To odkritje potrjuje znano mnevo, da leti vesoljstvo narazen kakor e plodirajoča granata.

Dr. Humason je našel meglenico daleč, leč v prostoru, že ob meji dosega ogromn stocolskega daljnogleda Carnegijeve zvezd ne, njena oddaljenost od nas znaša 2246 se tilijonov km, to se pravi, toliko je znašala, je prof. Humason meglenico odkril, od te pa se je že tudi pomaknila za tisoče in tiso milijonov km od nas. Ta oddaljenost je ta ogromna, da rabi svetlobni žarek 234,000 mi jonov let, preden dospe do nas. Meglenica v zvezdnem kupu št. 2. Velikega medveda, ki je najmanj 200 podobnih meglenic, ki so med seboj oddaljene za deset milijard kil metrov.

Humasonovo odkritje bi, kakor rečeno, po jevalo domnev, da leti svet narazen in mno astronomi menijo, da bi dobili končni vpog v zgradbo vesoljnosti, če bi mogli dognati, kaj se oddaljujejo vsi ti svetovni sestavi s ta šnimi brzinami od nas in kam. Opozoriti je treba, da je tudi mnogo zvezdoslovcev, trdijo, da so tolikšne brzine in beg svetov od nas le navidezne.

Vid nam peša

Ljudje vidijo čedalje manj. Še pred 30 le je bila redkost, če je kateri šolar imel naočni Dandanes jih ima skoraj vsak deseti!

Ameriški učenjak Clark pravi, da se 96% trok rodi z normalnim vidom, toda v prvih š skih letih pade to število na 80%, v petem ra redu na 60% in na 5%, ko je človek star 60 l

Clark pravi, da je pešanju človeških oči kr va umetna razsvetljava.

Če tako pove Clark sam, mora že držati: meriški učenjak slovi namreč po svojih izum na polju . . . električne razsvetljave.

Dieta in zobna ščetka

Na Angleškem so uvedli že pred časom o ganiziran pregled zob šolskih otrok. Sir A thur McNalty poroča sedaj k temu, da so d pregledi otrok, ki so imeli popolnoma zdra zobe, en sam trden rezultat, namreč ta, da re no uporabljanje zobne ščetke nima pomena nedostajanje zobne gnilobe. Med 560 otroki zdravimi zobmi je bilo n. pr. 104 takšnih, so zobno ščetko uporabljali zelo neredno, 15 pa sploh nikoli! Poleg tega so ti otroci iz n vade počenjali dietne pogreške vseh mogoč vrst.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Ljubljane.)

VAREN ROPARSKI VLOMILEC ARETIRAN

Litiji so prijeli orožniki Mirka Zahorika, ki ima na vesti dvojni roparski umor v Regrči vasi, roparski vlom v Mokronogu in še nekaj prekopkov

V Smartnem pri Litiji se je v tek 8. t. m. zelo bahal z denjem mlad fant, star kakih 23 . Prišel je z dolenjske strani se v vasi izdajal za človeka, je prišel iz Abesinije. V Žeikovi gostilni je dajal ljuza pijačo in govoril o svoizmišljenih doživljajih, šte pa so drug za drugim prihaa na mize. Sčasoma se je nabo kar več ljudi, ki so izrab gostoljubnost mladega tuj Nekdo je celo vstal in z gom pozdravljal povratnika iz sinije, ta pa ga je nagradil s celim stotakom. Nazad so se zvečer utrudili in vedni tujec je šel spat v go. Orožniki so izvedeli za pa so začeli domnevati, da je morda mladi, komaj 22 let Mirko Zahorik, doma iz pri Zagorju ob Savi, ki e nekaj mesecev klati po enjskem in je za njim izdatiralica, ker je osumljen, da izvršil roparski umor v Re vasi, kjer sta bila ubita etni posestnik Ignac Repovž njegova 43-letna hči Marija. rožniki so odšli v gostilno, dili "Abesinca" iz spanja in aretirali. Fant je takoj po al, da je doma iz Zagorja, da es Mirko Zahorik in na orožki postaji je tudi priznal svoločine.

Priznal je, da je 30. novem z 20-letnim pajdašem Fran Venecijo udrl ponoči v sa no domačijo Ignacija Repov v Regrči vasi, kjer sta godarja Repovža pobila na tla, pa je začela hči Marija kli na pomoč, sta s težkimi mi pobila še njo. Oba sta ila. Po izpovedi Zahorikovi našla v hiši samo en stotak nekaj dragih kamnov. To odnesla. Venecija je doma itijske okolice in je zdaj že aj časa v novomeškem zapokjer je pač priznal svoje deje in izdal tudi Zahorika, ki pa orožništvo doslej ni moglo editi, dasi so vedeli, da se stalno po Dolenjski, ker pri Stični neko dekle.

Drugi zločin, ki ga je Zahorik ršil s štirimi pomagači, se je ršil v Straži pri Toplicah, so vlomili v stanovanje kojenega nadučitelja ter odli 30.000 Din, ki so si jih porazdelili.

Tretji rop, ki ga ima Zahorik vesti, pa se je zgodil dva dni d njegovo aretacijo. O tem arskem vlomu smo pred nednevi poročali. Dva maskia vlomilca sta vdrla v stanoje 60-letne uradnikove vdove arine Borštnarjeve v Mokro. Vlomilca sta zvezala vo in mladega fanta, ki je ži pri nji, ter nato odnesla iz edne sobe 35.500 Din. Vloa sta pač morala vedeti, da Borštnarjeva pred nekaj dneprodala hišo z zemljiščem za 00 Din. Zdaj je aretirani orik priznal, da je izvršil ta m on z nekim Hiršmanom, ji pajdaš pa je stal zunaj na di. Borštnarjeva in fant se po vlomu sama rešila .

Zahorik pa je s plenom, ki so a vsi trije razdelili, odšel i Stični k dekletu in potem martno, brzkoffe iskat novih k za vlom. Spotoma je kual prstane in drugo zlatnino voje dekle. Pri Zahoriku so i še okrog 10 tisočakov. asno so baje aretirali tudi mana ter tudi pri njem na 10 tisočakov.

Zahorika so litijski orožniki edli v novomeške sodne za.

Mirko Zahorik je doma iz Za ja ob Savi, njegov oče je kojeni rudniški paznik An Zahorik, ki si je zdaj postamalo hišo blizu farne cerkve. ko je bil edini njegov sin, en njega ima še dve hčerki. je sina učit strugarstva v ljanske Strojne tovarne in livarne, kjer se je izučil, nato je bil nekaj časa doma, dokler ni dobil službe v Kosovski Mitrovici, kjer je imel tudi precej lepo plačo. Tudi domov je poslal sestri kdaj kaj denarja. Počasi pa je skoraj pozabil na starše, nič ni več pisal, in starši so zvedeli, da je junija 1934 pustil službo ter odšel iz Mitrovice. Šel je z neko žensko. Potem je delal v Kraljevcu nekaj časa, a tedaj je bil fant že iz tira in ni imel obstanka. Spet je pustil delo in se klatil in priklatil nazadnje v Slovenijo v začetku lanskega leta. Starši njegovi niso vedeli nič, kod hodi sin in kaj počne. Izvedeli so, da je zašel v slabo družbo in da je nevarnost, da se bo izgubil v nji. Slučajno so izvedeli, da dela za hlapca pri nekem posestniku v okolici Velike Loke na Dolenjskem, to pač zato, da je bil blizu dekleta, ki ga je imel nekje pri Stični. Gospodar pravi, da je bil zadovoljen z njim. Septembra meseca pa je pustil tudi to službo in tedaj se pričenja njegovo potikanje in vlamljanje po Dolenjskem. Starši so zvedeli le to, da je izdana za njim tiralica.

Po priznanjih Zahorikovih je policija prijela nevarnega vlomilca in roparja, ki je zašel v slabo družbo in v taki mladosti zagrešil že toliko drznih dejanj. Star je zdaj 22 let. Mogoče pa je, da bi se fant še popravil, a dobil bo gotovo precej hudo kazen. In ko se bo po večletni robiji vrnil v prostost, bo morda za vrnitev na pravo pot že prepozno.

Smrt pod vlakom—samomor?

Ko je osebni vlak iz Maribora proti Avstriji vozil skozi Krčevino, je strojevodja—bilo je to 11. maja—opazil med tračnicami razmesarjeno moško truplo ter o tem obvestil mariborsko postajo. Ta je obvestila policijo, ki pa ni mogla ugotoviti identitete. Šele ko je zvedela o tem neka gospodinja s Koroške ceste, je zaslutila, da utegne to biti njen podnajemnik, 29-letni pisarniški sluga Ivan Horvat, uslužben pri nekem gradbenem podjetju v Mariboru. Pohitela je v mrtvašnico ter spoznala v mrtvecu res Horvata.

Gospodinja je izpovedala, da je bil zadnje dni Horvat zelo potrt in da bo to najbrže v zvezi s tem, da je dobil Horvat nezakonskega otroka s svojim dekletom v Malečniku. Ta je izpovedala, da se je Horvat še prejšnji dan oglasil pri nji in ob slovesu dejal: "Jutri bo že bolje!" Zvečer je odšel iz stanovanja in se ni več vrnil domov.

Našle pa so se priče, ki so izpovedale, da so usodni večer slišale s kraja, kjer so našli kesnje Horvatovo truplo, kričanje in prepiranje. Morda ga je hote kdo odvrniti od samomora? Na glavi pokojnikovi pa so opazil tudi neke udarce. Da bi bil izvršen zločin? Preiskava bo to stvar pojasnila.

Organizirana vlomilska družba.—Zadnje čase so posestnike in posebno zidanice v okolici Ivanjskovcev, Brebrovnika, Krčevine, Svetinj in Jeruzalema obiskovali številni vlomilci, ki so odnašali vse, kar jim je prišlo pod roko: vino, žganje, meso, obleko, zabelo, denar itd. Ropali so tudi po trgovinah. Na delu je bila gotovo velika družba, ki je ekspedicijo nakradenega blaga izvrševala kar s tovornim avtomobilom. Z avtomobilom so vozili nakradeno robo na Hrvaško in samo v Varaždinu so prodali okrog 950 litrov žganja. Orožniki iz Ivanjkovcev pa so zdaj polovili mnogo članov te organizirane družbe, kakih 18 vlomilcev sedi v ormoških zaporih. Med njimi je tudi nekaj sinov trdnih posestnikov. Aretacije pa se nadaljujejo in upa oblast dobiti vso organizacijo v zapor.

IZ PRIMORJA

Novi zakon o imenih in priimkih

Sredi aprila je bil uveljavljen novi splošni zakon o imenih in priimkih, s katerim so se ukinile neke določbe sličnega zakona iz leta 1865 in generalizirala določbe zakonov iz leta 1926 o spremembi tujih (slovenskih, hrvatskih in nemških) priimkov, ter iz leta 1928 o spremembi krstnih (slovanskih ali germanskih in drugih) imen, ki sta veljala dosled partikularno le za Poadižje in Julijsko Krajino.

Novi zakon določa, da smejo posamezniki zaprositi za spremembo vseh "sramotnih in smešnih imen ter priimkov, pa tudi takih, ki so ilegalnega izvora." Sem spadajo po citatih "Piccola", ki je objavil o zakonu te dni daljši članek, imena, kakor "mulo, porko, asino", pa tudi "Cvetko, Srečko, Gorazd," itd. Razlika bo v praksi le ta, da bo treba za spremembo priimkov, ki so posneti po omenjenih nečednih živalih, vložiti prošnjo kar na apelacijsko sodišče, za poitalijančenje slovenskih in hrvatskih priimkov pa bo pristojna kakor doslej že upravna oblast druge stopnje, za spremembo naših krstnih imen celo že upravna oblast in sodišča prve stopnje. S tem so pač jasno določene tudi vrednostne stopnje posameznih imen in priimkov.

List pripomnja, da je bilo v zadnjih 9 letih poitalijančenih več ko 10,000 slovenskih in hrvatskih priimkov v Julijski Krajini. Načeloma so si vsi ti ljudje spremenili priimke po svoji volji, le v nekaterih primerih so bile spremembe dekretirane po prefektih. Podatki, ki so bili sproti objavljeni v "Gazzetti Ufficiale" kažejo, da so bili spremenjeni priimki v prav izredni večini takim družinskim poglavarjem (in članom njih družin), ki so v državnih ali samoupravnih službah, ki imajo gostilniške, trgovske in obrtne koncesije ali pa poklice, zaradi katerih so kakorkoli odvisni od merodajnih faktorjev.

—Underwood Pictures.

Joseph Shaefer, žrtev napada, ko je policija naskočila časopisne delavce, ki so piketirali urad Hearstovega lista "Wisconsin News" v Milwaukeeju.

Zemlja in ljudje

Piše **Rexford G. Tugwell**, načelnik zvezne preseljevalne administracije.

(Amerika nima več frontirjev, nove zemlje za naseljevanje in ekspanzijo. Ima pa milijone akrov obdelane in izčrpane zemlje, ki ni več primerna za poljedelstvo. Za rehabilitiranje te zemlje in revnega kmetskega prebivalstva je zvezna vlada ustanovila preseljevalno administracijo (Resettlement Administration), katere načelnik Rexford G. Tugwell je napisal serijo člankov o nalogah in namenih te administracije.—Uredništvo.)

I

Preseljevalna administracija se bavi z ljudmi in zemljo. Zemlje je bilo dosti, ko so prvi naseljenci prišli v deželo. S sekirami so se vrgli nad velikanske gozdove, s plugi nad široke prerije in na tisočih akrih bogate zemlje so zrasla široka polja belega bombaža in valovitega žita. Pred kmetom in plugom sta čestokrat šla gozdar in živinorejec, ki sta oropala površino bogatih dreves in sočne trave. Iz zemlje je bilo vzeto veliko bogastvo — toda malo so ji vrnili z obdelovanjem.

Kot posledica vsega tega je moralo priti do obračuna. Vsled prevelikega izžemanja je uničenih 35,200,000 akrov naše zemlje in milijone akrov je umira. Uničena zemlja je groteskno razorana z globokimi in vijugastimi grabni ali pa je po prerijskih viharjih nanešena na velikih kupih, ki pokrivajo hiše, hleve in ograje. Umirajoča zemlja je pustinja, katero sem pa tam pokriva nizka koruza, slaba pšenica, majhen in mršavi bombaž ali pa drugo pritlikavo rastlinsko življenje.

Poleg te naravne nesreče so nastali resni človeški problemi kot posledica tega izrabljanja zemlje. Slaba zemlja pomeni revne domove in revne farmarje. Farmar na izmozgani ali slabi zemlji se nima kam obrniti. Ne more napraviti dovolj, da bi se lahko preselil.

Koraki, katere je podvzela preseljeval administracija, so dvojne vrste. Zemlja, ki ni bila nikdar prikladna za poljedelstvo, se uporablja bolj praktično in dobičkonosno s spreminjanjem v pašnike, gozdove, rezervacije za divjačino, izletniške in javne parke. Farmarji, ki žive na tej zemlji, imajo priliko, da jo prodajo vladi in se s skupičkom preselijo na boljšo zemljo.

Preseljevalna administracija bo pokupila devet milijonov akrov zemlje, ki ni pripravna za obdelovanje. Ta zemlja, ki je že ali bo še kupljena, se nahaja v 44 državah. Nekatera posestva so izmolzene farme, druge parcele zopet suha zemlja prerijskih držav in tretje izsekane goličave. Nobena nabavljena zemlja ni dovolj produktivna, da bi se družina lahko na nji preživela.

V tem programu je zapopadeno tudi kupovanje dobre zemlje, na katero se z nakupom iste lahko naselijo družine onih farmarjev, ki so pustili zemljo.

II

Pomoč tem družinam, da se naselijo z neproduktivnih farm na boljšo zemljo, je druga faza programa preseljevalne administracije. Prilika, da se preselijo na individualne farme ali pa v poljedelska mesteca, je dana približno 12,000 farmarskim družinam.

Te družine so bile izorane izmed onih, ki so živele na slabi zemlji, mladi zakonski pari s poljedelskimi izkušnjami, zmožni in pridni najemninski farmarji, ki potrebujejo pomoči, da pridejo do svojih farm in pa farmarske družine, ki prejemajo vladno podporo. Vse družine, ki bodo deležne te pomoči, so dokazale, da imajo slične lastnosti kakor družine, ki so se prvotno naselile v tej deželi: voljo, vzdržnost, samozaupanje in kapaciteto za trdo delo.

V raznih krajih Združenih držav, kjer je vsled neproduktivnosti zemlje morala vlada v večji meri pomagati farmarjem z relifom, so v delu dvojne vrste projekti: kreiranje novih naselbin in "infiltracija".

Projekti prve vrste pomenijo preselitev farmskih družin v naselbine, kjer je dana možnost za ustanovitev dobrih domov, napeljave elektrike, dobrih cest in drugih splošnih ugodnosti za majhen denar, to je ekonomično. V svrho ustanovitve takih naselbin se kupi velik kos zemlje, ki se potem porazdeli v manjše parcele za posamezne družine. Člani komune si napravijo življenje z zadružnim procesiranjem in prodajo farmskih pridelkov.

Projekti druge vrste — "infiltracija" — pa pomenijo, da preseljevalna administracija kupi zemljo v obstoječih poljedelskih krajih, kjer naseli farmarske družine na posameznih farmah. Na ta način postanejo del že obstoječega družabnega življenja. V to vrsto spadajo najemninski projekti v desetih državah na jugu, kjer preseljevalna administracija deluje na to, da najemnik postane tudi posestnik farme. Problem najemninskega farmarstva je najbolj akuten na jugu.

Z ustanovitvijo teh projektov, ki omogočajo farmarjem, kateri so zaman prizadevali napraviti si življenje na slabi zemlji, priti do dobrih farm, naučiti se boljših poljedelskih metod, izboljšati si svoj življenski standard in nadalje z umno rabo zemlje, ki ni za obdelovanje — z vsem tem preseljevalna administracija demonstrira, kaj se lahko stori za konserviranje človeških in naravnih virov bogastva.

V prihodnjem članku hočemo pokazati, kakšni koraki so bili podvzeti za pomoč farmarjem, ki sicer žive na dobri zemlji, toda so bila njih sredstva izčrpana po depresiji in vsled velikega bremena dolgov.

III

Suša, izpiranje, povodnji in prašni viharji uničujejo zemljo dramatično. Jasno pričajo, da bi moral biti v nekaterih krajih napravljen konec farmarstvu in namestu tega podvzeti koraki za konserviranje zemlje kakor tudi mineralnih, oljnih in lesnih zakladov, v drugih krajih pa bi bilo treba pomagati družinam, da se preselijo na boljšo zemljo.

Manj dramatično, toda prav tako težko breme so dolgovi, katere si je farmar nakopal radi dolge poljedelske depresije. Milijoni ameriških farmarjev potrebujejo te ali druge vrste pomoči in nasvetov, da se ohranijo. Potrebujejo pomoči za razvoj sposobne uprave in kjer je potrebno, morajo dobiti tudi finančno pomoč, da se dvignejo iz izgub in dolgov, katere so si nakopali zadnja leta in da se postavijo na noge. To je potrebno predno jih bo mogoče vzeti z relifa in držati proč od relifa.

Rehabilitacijski del programa preseljevalne administracije je, da se zadosti tej potrebi. V prizadevanju, da pride reven farmar zopet do kredita, mu administracija nudi majhno posojilo od $50 do $600. Taka posojila veljajo za nakup farmskih potrebščin, živine, hišnih potrebščin, krme, semena, gnojila, za plačitev renta in davkov in za živež. Posojila so zadostno zajamčena.

Toda delo preseljevalne administracije ni končano z nakazilom posojila. Farmar se nanjo tudi lahko obrne po nasvete glede vodstva farme. Z njim se sestaneta okrajni poljedelski agent in okrajni rehabilitacijski nadzornik in se posvetujeta z njim o problemih njegove farme. Skupaj se dogovore kaj je najbolje posejati in kolikor akrov tega ali drugega pridelka. Izdelajo program za vse leto in planirajo budžet, tako da ni noben cent po neumnem proč vržen.

Istočasno se okrajna reprezentantka preseljevalne administracije posvetuje z gospodinjo, ki skupaj izdelata načrte za gospodinjstvo. Nasveti in delo te branže so čestokrat velikega pomena za dom in za bodoče blagostanje družine.

Pri tem je na mestu vprašanje, kaj je mogoče storiti za močno zadolženega farmarja. Za reševanje tega vprašanja so bili ustanovljeni posebni prostovoljni odbori, tako zvani "farm debt adjustment committee". Odbor gre v posameznem slučaju do upnika, katerega skuša pridobiti za znižanje dolga ali za podaljšanje odplačevalnega časa, ali pa za reduciranje obresti. Ta služba je v vsakem okraju Združenih držav na razpolago zadolženim farmarjem, katerim grozi dražba.

S tem programom, da se pomaga obubožanim farmarjem zopet na noge s posojili, z izdelanjem poslovnih načrtov in s prizadevanjem, da se znižajo njihovi dolgovi, pomaga preseljevalna administracija velikemu številu družin, ki se zopet vračajo v vrste pridnih in samovzdržnih farmarjev. Z rehabilitacijskim programom pomaga administracija nad 600,000 farmskim družinam ali trem milijonom oseb.

IV

Dasi sta v ekonomskem oziru mesto in farma tudi v Ameriki kakor povsod navezena drug na drugega, se brez potrebe razlikujeta v svojem življenju, in sicer toliko, da se včasih izgube še celo ekonomski odnošaji.

Ustanovitev štirih večjih izvenmestnih livadnih (greenbelt) komun po preseljevalni administraciji je dokaz, da ni potrebno, da je temu tako in da se lahko spoje prednosti mestnega in podeželskega življenja v vsakem planiranem mestu.

Ideja livadnih mest ni nova, kakor tudi ni nova ideja o pravilni rabi zemlje ali blagostanju podeželskega prebivalstva. V Angliji že nekaj časa obstoji dvoje uspešnih livadnih mest in tudi v tej deželi so nam znana "vrtna mesta". Pri vsem tem je le ta neprijetnost, da si takih mest ne morejo privoščiti delavci z nizkimi dohodki, ki najbolj občutijo potrebo dobrih stanovanj.

Preseljevalna administracija ima v delu štiri livadna mesteca, in sicer v Berwynu, Md. (10 milj od Washingtona), v bližini Milwaukeeja, v predmestju Cincinnatija in četrto mestece v Bound Brooku, N. J., v newyorški okolici.

Hiše na teh projektih ne bodo razkošne, toda bodo skrbno planirane in dobro zgrajene. Najvažnejše pri tem je to, da si jih bodo lahko nabavili delavci, ki so uposleni v bližnjih industrijskih mestih, ker ne bodo predrage vsled tega, ker bodo zgrajene po modernih metodah in situirane v predmestjih, kjer je zemlja ceneja.

Ta mesteca bodo obkrožali zeleni pasovi dreves in farme, kar bo tovarnam in velikim poslopjem preprečilo uničenje podeželskega značaja. Ideja teh mest tudi ključuje igrišča, vrtove in male farme, katerih lastniki bodo lahko dobili trg v bližnjih rezidenčnih krajih ali mestih.

Ko bodo izdelana, bodo ta mesteca izročena v svrho uprave posebnim agencijam in bodo podvržena mestnim in državnim postavam. Značilnost teh mestec bo v tem, da bodo hiše boljšega in novejšega tipa, ceste z varnostnimi prehodi in kontroliranim uličnim prometom, kar bo dajalo značaj vzorno planiranih mest, na drugi strani jih bo pa livadno zaledje (greenbelt) približalo podeželskemu življenju bolj tesno kakor je danes katero večje mesto. In industrijsko mesto, ki se zaveda navezanosti na podeželsko življenje in ameriško ozadje, ne more igrati drugačne ko vitalne in zdrave vloge.

Končni rezultat aktivnosti preseljevalne administracije je zaustavitev pojavov, ki resno ogražajo izčrpanje bogastva dežele, tako kar se tiče ljudi kot zemlje. Prilagoditev zemlje do najboljše uporabe in potrebe prebivalstva je postalo izredno važno vprašanje v ameriškem ekonomskem življenju in je potrebno, da mu posvetimo vso pozornost.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 Lawndale Ave., Chicago, Ill. — Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, taj. bol. odd. 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik.....996 E. 74th St., Cleveland, O.
JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik..1097 E. 169th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODSEK:

MATH PETROVICH, predsednik.....253 E. 151st St., Cleveland, O.
ANTHONY CVETKOVICH.....983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
JOHN OLIP.....149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR.....Box 27, Arma, Kans.
JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Parkhill, Pa.
FRANK BARBICH.....19511 Muskoka Ave., Cleveland, O.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ZAITZ, predsednik.....2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED MALGAJ.....25 Central Park, Peru, Ill.
JACOB AMBROZICH.....418 Pierce St., Eveleth, Minn.

POZOR!—Korespondenco s glavnimi odborniki, ki delaje v gl. uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se naslove na predsedništvo.
VSE DENARNE pošiljatve in otvori, ki se tičejo gl. upravnega odseka in Jednote vobče, naj se pošiljajo na gl. tajništvo.
Vse zadeve, tičoče se bolniške podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo.
Vse zadeve v zvezi s blagajniškimi posli, naj se pošiljajo na blagajništvo.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se pošiljajo Frank Zajca, predsednika nadzornega odbora.
VSI PRIZIVI na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na John Gorška, predsednika porotnega odseka.
VSI DOPISI in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in spisi vsa, kar je v zvezi s glasilom Jednote, naj se pošilja na "PROSVETO," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
Communications for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.
Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.
Charges, complaints and appeals should be addressed to John Goršek, chairman, Judicial Committee.

Načrtno gospodarstvo v Washingtonu

Produkcija za porabo, ne za profit

Olympia, Wash. — (FP) — Commonwealth federacija, politična organizacija, ki so jo nedavno ustanovile delavske unije in farmarske grupe, je šla v boj za načrtno gospodarstvo v tej državi. Pri državnem tajniku je vložila zahtevo, podprto s 100,000 podpisi, "naj oživi zakonski načrt produkcije za porabo".

Osnutek določa uveljavljenje načrtnega gospodarstva. Država naj se razdeli v štiri produkcijske distrikte, posebna državna komisija, ki jo imenuje legislatura, pa naj prevzame kontrolo nad produkcijo in trženjem blaga.

Država naj bi potem izdajala izkaznice, predstavljajoče vrednost produciranega blaga. Delavci, uposleni v takih državnih podjetjih, naj bi prejemali polovico plače v gotovini, polovico pa v izkaznicah. Načrt dalje določa, da morajo imeti prednost zaposlitve v državnih podjetnik "uposljivi" brezposelni delavci, za njimi pa delavci, ki garajo za nizke mezde v privatnih industrijah.

Preseljevanje duš

"Ali verujete v preseljevanje duš?"

"Da. Jaz na primer sem bil nekoč osel."

"Kdaj je to bilo?"

"Takrat, ko sem vam posodil sto dolarjev."

KNUT HAMSUN:

GLAD

Poslovenil FRAN ALBRECHT

Ni ga bilo težko dobiti. Mož mi je sam prinesel telovnik in me prosil, naj preiščem vse žepe; našel sem tudi nekaj zastavnih listkov, ki sem jih vtaknil k sebi in se zahvalil prijaznemu možu za njegovo ljubeznivost. Čezdalje bolj mi je bil po godu in nenadoma mi je bilo mnogo na tem, da bi napravil dober vtis nanj. Storil sem en korak proti vratom in se nato spet okrenil proti pultu, kot da sem nekaj pozabil; menil sem, da sem mu dolžan pojasnila in pričel sem potihem požvižgavati, da bi vzbudil njegovo pozornost. Nato sem vzel svinčnik v roko in ga držal kvišku.

Še na kraj pameti bi mi ne prišlo, da bi napravil tako dolgo pot zavoljo kakšnega prvega poljubnega svinčnika, sem dejal; a s tem-le je to nekoliko drugače, čisto posebna zadeva. Kakor je videti neznaten — tale konček me je enostavno napravil za to, kar sem, me je takorekoč postavil na moje mesto v življenju . . .

Več nisem povedal. Mož je stopil čisto k pultu.

"Tako?" je rekel in me radoznalo pogledal.

S temle svinčnikom sem napisal svojo razpravo o filozofskem spoznavanju v treh zvezkih, sem nadaljeval hladnokrvno. Ali res še ni slišal govoriti o tem?

Možu se je zdelo, da je že slišal naslov knjigi.

Da, to sem napisal jaz! Zato se torej prav za prav ne sme čuditi, če zahtevam svoj svinčnik, ki je zame neprecenljive vrednosti, saj je skoro kot majhno živo bitje! Sicer pa da sem mu na vso moč hvaležen za njegovo dobrohotnost in da mu tega nikoli ne pozabim — gotovo, gotovo, tega mu ne pozabim nikoli; možbeseda; takšen sem pač jaz in on to zasluži. Adijo.

Šel sem proti vratom in se držal, kakor da je v mojih močeh, preskrbeti možu kako visoko mesto pri ognjegascih. Prijazni zastavljalec se je dvakrat poklonil, preden sem prišel skozi vrata, jaz pa sem se še enkrat okrenil in pozdravil.

Na stopnicah sem srečal žensko, ki je nesla v roki potno torbo. Plašno se je stisnila v kot, da bi mi napravila prostor in jaz sem nehote posegel v žep, da bi ji kaj podaril; ker nisem našel ničesar, sem se ozlovoljil in šel s povešeno glavo dalje. Kmalu nato sem slišal, da je tudi ona potrkala na hram; pred njim je bila mreža in železne žice in takoj sem spoznal njen škripajoči glas, če se je je kdo dotakil s prstonm.

Solnce je stalo na južni strani, bilo je okoli poldne. Mesto je jelo stopati na noge, približal se je čas za promenado in pozdravljajoči, smehljajoči se ljudje so pričeli valovati po Karla Ivana cesti. Stisnil sem komolce k sebi, se napravil čisto majhnega in se neopaženo izmuznil mimo nekaterih znancev, ki so se postavili na vogalu vseučilišča, motreč mimoidoče. Tako sem stopal zatopljen v misli pri grajskemu holmcu.

Vsi ti ljudje, ki sem jih srečal, kako lahkotno in veselo so pozibavali z glavami in se kretali skozi življenje, kakor po plesni dvorani! V nobenem očesu bolesti, na nobenem ramenu tovora; morda niti tegobne misli ne, niti skrivne muke v kateri teh veselih duš. In jaz sem stopal tik ob teh ljudeh, mlad in jedva razcvetel, in jaz sem pozabil že, kakšna je bila sreča! Poigraval sem se s to mislijo in našel, da se mi je zgodila okrutna krivica! Zakaj so tako strašno trdo ravnali z mano ti poslednji meseci? Nič več nisem poznal svojih čutov in od vseh strani so me naskakovale najbolj čudaške nadloge. Nisem mogel sesti sam na klop ali iti kamorkoli, ne da bi me napadle majhne, brezpomembne slučajnosti, nadložne malenkosti, ki so se vgnezdile v mojo predstavo in razkropile moje moči v vse vetrove. Pes, ki me je oplazil, rumena roža v gumbnici neznanca, vse je povzročalo, da so jele moje misli vibrirati in se dolgo ukvarjati s tem. Kaj neki mi je bilo? Je prst Gospodov pokazal name? Toda čemu baš name? Čemu ne na poljubnega človeka v Južni Ameriki? Če sem pričel razglabljati, mi je bilo vse nepojmljivejše, čemu sem bil ravno jaz izbran muham usode za njih poizkusno igro. Saj je bila to res dokaj svojevrstna posebnost, preskočiti ves svet in se vreči baš name; saj sta bila na priliko starinar Pascha in parniški ekspeditor Hennechen tudi še tu.

Pohajal sem okoli in premišljal to reč in se je nisem mogel iznebiti in našel sem najjedrovitejše ugovore zoper samovoljo Gospodovo, ki si je izbrala baš mene, da se pokorim za greh vseh drugih. Še potem, ko sem našel klop in sedel nanjo, me to vprašanje ni jenjalo obvladovati ter me je oviralo pri razmišljanju o drugih stvareh. Izza onega majskega dne, ko so se bile pričele moje zoprnosti, sem jel tako razločno čutiti neko zlagoma rastočo slabost; bil sem tako rekoč preutrujen, da bi se krmaril sam in se vodil, kamor sem hotel; roj majhnih škodljivih mrčesov se je vgnezdil v mojo notranjost in me tako rekoč izdolbel. Kako, če je bila božja volja, da me uniči docela?! Spet sem vstal in stopal pred klopjo gori in doli.

Vse moje bitje se je v tem hipu nahajalo v stanju neke višje muke; v rokah celo sem začutil bolečine in sem jih jedva držal kot navadno. Tudi po svojem zadnjem težkem zajtrku sem občutil težke slabosti; bil sem preobjeden in razburjen ter sem se izprehajal sem in tja, ne da bi pogledal kvišku, v ljudi, ki so prihajali in odhajali, polzeli kot sence mimo mene. Naposled sta dva gospoda zasedla mojo klop; nažgala sta si smotke in se pomenkovala; razsrdil sem se in ju hotel nagovoriti, a sem se premislil in šel v drugi konec parka, kjer sem si spet poiskal prosto klop. Tu sem sedel.

Znova me je pričela mučiti misel na boga. Zdelo se mi je to velika neodvornost, da se je pojavil vsakokrat, če sem iskal službe in se je ves razbil — saj je bilo vendar samo naš vsakdanji kruh, ki sem prosil zanj. Opazil sem bil, da so moji možgani, kadar sem bil delj časa hudo lačen, čisto neopaženo usehnili in mi puščali glavo prazno. Tedaj mi je bila čisto lahka in odstotna, nič več nisem čutil njene teže na svojih ramenih in bilo mi je, kot da v vsakega, kogar sem pogledal, buljim s preveč razprtimi očmi.

Sedel sem na klopi in premišljal in postajal vse srditejši na boga in te neprekinjene misli, ki mi jih je naložil. Če je mislil, da me lahko dvigne k sebi in poboljša, s tem, da me je mučil do smrti in mi polagal na pot zmerom nove neprilike, je bilo to zmota; to je bilo sigurno. In skoro ihteč od upora sem pogledal kvišku in sem mu povedal to enkrat za vselej v svoji tihi misli.

Ostanki tistega, česar sem se naučil kot otrok, so mi prihajali na um. Glas svetega pisma mi je zvenel na ušesa in čisto tiho sem pričel govoriti s samim seboj in sem zasmehljivo postrani povesil svojo glavo. Zakaj sem se pehal za tem, kaj bom jedel in pil, v kaj bom odeval svoje borno telo? Ni-li moj oče v nebesih skrbel zame, kot za vrabce na strehi, in mi dodelil milost, da je pokazal na svojega nevrednega služabnika? S svojim prstom se je dotaknil bog mojega življenja in spravil vsa njegova vlakna počasi v nered. In bog je odtegnil svoj prst in vlakna in nežne koreninice mojih živčnih niti so obvisele na njem. In božji prst je izvrtal luknjo in rano v mojo lobanjo. Ampak ko se me je bil dotaknil bog s prstom svoje roke, me je pustil pri miru in se me ni več dotaknil ter ni dal, da se mi ne bi zgodilo nič hudega. Marveč mi je dal iti v miru in mi dal oditi z rano v lobanji. In nič hudega se mi ne zgodi od boga, ki je Gospod na vse veke vekov . . .

(Dalje prihodnjič.)

Frank Kroll:

Aretacija mazačke

Bil je lep pomladanski dan in solnce je pripekalo kakor v poletju. Vaščan Miha je sedel pred skednjem in prijetno se mu je zdelo, ko so ga ogrevali topli solnčni žarki. Iz bližnjega gozda se je razlegalo žvrgolenje ptic, z vrta, kjer so pogajanjale prve cvetlice, pa se je širil prijeten vonj. Mihu je bilo toplo pri srcu, kajti pomlad je tudi njega poživela, da se je radoval prebujenja narave in življenja, ki je kilo povsod.

Na bližnjem polju so bili zaposleni kmetje, hlapci in dekle. Okopavali so njive in opravljali druga poljska dela. Miha jih je z veseljem opazoval, ko so se pridno sukali pri delu. Nenadoma se je pred njim pojavil orožnik, star znanec, ki je prekoračil petdeseto leto in je imel že pobeljene lase.

"Dober dan, Miha!" ga je pozdravil. "Vroče je, ali ne?"

"Da, da, precej je vroče, a to je dobro zame."

"Ali vas še muči revmatizem?" je vprašal orožnik in se ozrl okrog, kje bi našel prostor, da bi se vsedel in delal Mihu družbino.

"Še vedno me trpinči. Včasi me tako trga, da mislim, da bom kar ponorel zaradi bolečin."

"Ali se mažete s kakšnim mazilom?"

"Da, tista ženska z Vrha, saj jo poznate, mi daje mazila. Ona izdeluje gadjo mast, ki je že dosti ljudem, ki jih je mučil revmatizem, pomagala. Nedavno jo je tudi meni prinesla in me z njo namazala. Dala mi je tudi navodila, kako jo moram rabiti, da bo učinkovala."

"Koliko pa ji plačate za delo in gadjo mast?"

Miha je potisnil ščepec zvečilnega tobaka v usta, krepko pljunil in odgovoril:

"Deset krajcarjev za eno mažo in krono za lonček gadje masti."

"Kje pa dobi ženska gadjo mast? Ali sama lovi gade, jih cvre in stiska iz njih mast?"

"Mislim, da je tako. Saj je gadov dovolj v skalovju in grmičevju. Kadar naleti na pravo gadjo zalego, jih lahko nalovi in napravi dosti masti."

"Ali vi vse verjamete, kar vam ženska pripoveduje?"

"Seveda, zakaj ji ne bi verjel? Ona se razume na to stvar in gadjo mast izdeluje že dolgo časa."

Orožnik je videl, da Miha popolnoma zaupa mazački in veruje v zdravilno moč njenih mazil. Gotov je bil, da mu ne bo omajal te vere in zato je končal razgovor. Vzel je puško in jo vrgel na rame ter se poslovil od Mihe. Odšel je proti vasi. Na konci vasi je krenil na desno ter se napotil po uglajeni stezici proti vasi Vrh. "Še danes bom pokazal tisti ženski, kaj se pravi zdraviti nevedne ljudi brez dovoljenja", je govoril sam pri sebi. "Pogledal bom nekoliko globje, kako ona izdeluje in prodaja gadjo mast."

Stezica je držala čez polja in dalje skozi gozd. Orožnik se je potil, kajti solnce je močno pripekalo, a to ga ni motilo. Hoja v pomladanskem ozračju je bila kljub vročini prijetna.

Po dobri uri hoda je že stal pred hišo, v kateri je samotarila mazačka. Iz kuhinje se je slišalo ropotanje posode, ki jo je ženska pomivala. Orožnik je napravil korak dalje, se ustavil pred pragom in zaklical: "Dober dan, starka!"

Ženska se je nekoliko ustrašila prihoda orožnika. Pustila je posodo poleg ognjišča, stopila k vratom in vprašala: "Kaj ste rekli?"

"No, kako vam gre, sem hotel reči", se je odrezal orožnik.

"O, za silo že", je odgovorila ženska, ki se je delala, da je bolj gluha nego je bila v resnici.

"Veste kaj sem čul v vasi? Da imate gadjo mast, s katero zdravite ljudi, ki jih muči revmatizem."

"Mogoče bo to res", je odgovorila starka. Nagrbančila je čelo in se namrdnila, kakor da bi iskala primernega odgovora.

"Ta noga me že leta in leta boli. Revmatizem me muči, da je strah. Rabil sem že različna mazila, a nobeno mi ni pomagalo. Čez sto kron sem že potrošil, a vse je bilo zaman. Bolečine nočejo odnehati."

Starka je vestno poslušala orožnika, oči so se ji iskrile, ko je govoril, da ga muči revmatizem. Prepričana je bila, da se je orožnik oglasil v njeni hiši, da dobi gadjo mast in računala je na dobro kupčijo.

"Mislim, da imam še nekaj lončkov gadje masti in vam bom lahko postregla," je rekla in pomignila orožniku, naj stopi v hišo.

Mož postave se je povabilu odzval in stopil za starko v sobo. Ona je kmalu našla tri lončke gadje masti in jo prinesla orožniku.

"Tu je dragoceno zdravilo, ki vam bo gotovo pomagalo", je rekla.

"Koliko pa zahtevate za lonček mazila?"

"Krono, ker ste vi. Drugim bi računala več."

Orožnik je segel v žep in privlekel tri krone. "Tu imate denar za vse tri lončke. Ni vrag, da mi ta mast ne bi pomagala, ko bom vso porabil."

Pograbil je lončke in jih potisnil v torbo. Mazačka ga je nekam bojazljivo opazovala. Najbrž se ji je pričelo dozdevati, da ne bo vse prav, ker je sklenila kupčijo z orožnikom. Začela se je tresti, ko jo je naenkrat ostro pogledal in ni hotel iti ven.

"Tako, vi prodajate mazila brez dovoljenja", je rekel. "Aretirati vas moram v imenu postave in odvesti pred sodnika, da vam bo naložil kazen."

Mazačka se je začela zvijati, kakor da bi jo prijeli najhujši krči. Napravila je tak obraz, da bi se je moral vsak človek usmiliti, toda orožnik ni popustil.

"Nič vam ne bo pomagalo, vaša prošnja ne bo pri meni ničesar dosegla. Prodajali ste mazila proti revmatizmu brez dovoljenja, razumete?"

Ženska se je še nekaj časa obotavljala, toda orožnik je zakričal, naj se hitro preobleče in pripravi na pot. Morala se je ukloniti. Hitro se je preoblekla in nato v spremstvu orožnika zapustila hišo.

Mož postave jo je vodil pred sodnika v Novem mestu. Sodniku je povedal, da je prodajala mazilo in postavil pred njega lončke gadje masti kot dokaz, da je kršila postavo.

"Tako, vi prodajate gadjo mast kot zdravilo in to brez dovoljenja. Ali ne veste, da je to protipostavno?" jo je vprašal sodnik.

"Vem, vem — pa kaj sem hotela drugega storiti? Uboga sem in potrebna denarja, z nečem sem morala začeti, gospod sodnik."

Orožnik je postavil vse tri lončke masti pred sodnika, katere je ta ošvrknil s pogledom.

"Torej v teh lončkih naj bi bila gadja mast. Koliko gadov pa ste ubili, da ste nacvrli toliko masti?" je vprašal sodnik starko, ki je v strahu buljila vanj.

"Pet", je odgovorila ženska s tresočim glasom.

"Pet!" se je začudil sodnik. "Ako ste sleparili nevedne ljudi, mene ne boste. Če bi vse gade s kožo vred stlačili v te lončke, jih ne bi napolnili, kaj šele s samo mastjo."

Starka se je začela tresti in je komaj čakala, da bi bilo zaslišanje končano. Dobro je namreč vedela, da ne bo nič opravila z lažjo, ker jo je sodnik že vjel na prvi laži.

"Kaj je v teh lončkih? Kar povejte, kako ste napravili to mazilo. Izvili se ne boste, zato je najbolje, da govorite resnico," je pričel rohneti sodnik.

"Pasja in mačja mast," je odgovorila mazačka.

"Tako torej — vi ste prodajali to mazilo za gadjo mast, goljufali ljudi in s tem kršili postavo. Trideset dni zapora in deset kron denarne kazni", je rekel sodnik.

S tem je bilo zaslišanje končano in sodba izrečena. Mazačka je široko odprla usta, toda spregovorila ni nobene besede. Mislila si je, da je bolje, če molči, ker je slutila, da ji ugovarjanje ne bo nič pomagalo. Sodnik je bil trd in neizprosen. Zapretil ji je, da ji bo naložil še težjo kazen, če jo bodo ponovno zasačili, da se peča z mazaštvom.

"Da, da, nečedna obrt se je žalostno končala," je pripomnil orožnik, ki je prijel starko in jo odvedel za omrežena okna.

HUMOR

Nagobčniki

V tramvaj stopi odlična dama s psičkom v naročju in sede na klop. Njen sosed se takoj odmakne.

Užaljeno meni blagorodna gospa: "Nič se ne bojte, moj psiček ne grize! Sicer ima pa tudi nagobčnik!"

"Pes že," zategne gospod. "Njegove bolhe pa ne."

•

Prijatelj človeštva

Mati: "Včeraj si mi tako ustregel, ker si bil prvi v razredu — danes si pa že spet med poslednjimi!"

Sinček: "Oprosti, mama—saj mora tudi katera druga mama imeti veselje s svojim otrokom!"

Nova moč za oslabele organe

NUGA-TONE ojačuje oslabele organe. Je izvrstna želodčna tonika, izboljša apetit in pomaga prebavi. Pomaga točneje delovanje črev in želodca. Črева delujejo smernejše, prosto. Upliva na srce ima NUGA-TONE s tem, da daje več energije za delovanje. Ob času zdravljenja daljših bolezni je to izvrstna tonika, ojačevalec. Vzemite NUGA-TONE še danes. Prepričajte se o njega novi moči in jačanju. Dovolj za mesec dni zdravljenja, za en dolar. Uspeh zagotovljen ali pa denar nazaj. Na prodaj v vseh lekarnah.

Proti zaprtaici vzemite—UGA-SOL—Idealni odvajalec. 25c in 50c. (Adv.)

—Federated Pictures.

Slika kaže novo zgradbo na vladnem letališču v Lakewoodu, N. J.

—Federated

Predsednik francoske republike Lebrun. Slika ga k potisnil glasovnico v volilno skrinjico.

Naznanilo in zahvala

Težnega srca naznanjamo sorodnikom, znancem in prijateljem žalostno je neljuba smrt vzela življenje moje drage soproge in matere

MARY MATOZ

Umrla je 18. maja 1936 v bolnišnici v Martins Ferry, Ohio, po teži Bolehala je nad 19 let in to je bil vzrok, da ni mogla postati članica katere član po sem jaz, njen soprog in moje hčere. Na tem mestu se zahvalim članstvu društva št. 333 in št. 13, S.N.P.J. za veliko udeležbo grobu in enako lepa hvala tudi ženskemu društvu št. 123 KSKJ, katerega pokojnica članica skoci 22 let. Lepa hvala nje stricu Deželanu, ki je Penne k pogrebu in enako hvala njeni sestri Mrs. Mary Primović iz Cl O., Mr. in Mrs. Deželan, Mr. in Mrs. Volčak in družini, vsi iz Clevela hvala Vam za darovane vence. Enako lepa hvala za cvetličje druž. 333 in št. 123 KSKJ za darovani hrazni venec, Women's Political Club, Men's Club, Mr. in Mrs. Louis Kozel, Miss Mildred Ilovar, Miss Mildred Kocjan in Mrs. Matoz, družini Kozen, družini Vidic in Mrs. Peternel iz Elm Grove. Srčna hvala hčeram in sestri Mrs. Vincent Kozel in Mrs. Joseph And vence in pomoč nam podano v vseh ozirih.. Hvala tudi Mr. Antonu Kolo poslovilni govor ob odprtem grobu in enako tudi uradnicam društva za ji pozdrav. Srčna hvala vsem, ki ste obiskali naše nepozabno mater soprogo, ter je spremestili k mirnemu počitku. Iskrena hvala vsem, ki s s avtomobili in se udeležili pogreba. Če je katerega ime izpuščeno, prosim oprostite, ke ni namenoma. Pogreb se je vršil iz dvorane SNPJ, v bila pokojnica hišnica, sprejeli so jo z godbo na čelu na Bliaise pok Ob smrti je bila stara 43 let. Rojena je bila v Brusnicah, Jugoslavija. pušča starše, eno sestro, ter več drugih sorodnikov tukaj v Ameriki, ka slovi mi niso znani. Draga soproga, odšla si od nas prerano in nas pustil žalosti. Naš spomin na Tebe nam bodo ostal v naših srcih do konca našega.

Žalujoči ostali: TONY MATOZ, soprog, Mrs. KOZEL in Mrs. ANDE hčeri in sestra, omožena PRIMOVIČ v Clevelandu, Ohio.

TONY MATOZ, Blaise, O.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosve šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naroč Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno le nino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se ji šteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki dru ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Cicero in Chicago je.	
1 tednik in	4.50	1 tednik in	
2 tednika in	8.60	2 tednika in	
3 tednike in	2.40	3 tednike in	
4 tednike in	1.20	4 tednike in	
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	
Za Evropo je			$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti č ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tedi moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih čla družine:

2) .....Čl. društva št.....

3) .....Čl. društva št.....

4) .....Čl. društva št.....

5) .....Čl. društva št.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, ča knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvat slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in d

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam so dobe na šolje tudi vse potrebne pripomočki